

Lainaustekniikka haltuun!

Kirjoittaessa on aina ajateltava vastaanottajaa. Kun kirjoittaa aineistosta, on kiinnitettävä erityistä huomiota siihen, että tukee esitetyt väitteet ja tehdyt havainnot esimerkein ja lainauksin. **On opittava huomaamaan, mikä kaikki voi vaatia lukijan silmissä tukea, jotta kirjoittaja tulee uskotuksi.** Lukijalle on aina tarjottava mahdollisuus muodostaa oma mielipide aiheesta. Tämä tapahtuu riittävin esimerkein ja lainauksin.

Kun ihminen mainitaan ensimmäistä kertaa, hänet esitellään tittelillä, etu- ja sukunimellä: mielipidepalstan vakiokirjoittaja Heikki Heikkilä. Titteli ohjaa lukijaa suhtautumaan sanottuun harkitsemallaan vakavuudella. Kun Heikkilään viitataan **jatkossa, käytetään sukunimeä.** Uuden kappaleen alussa pitää mainita uudelleen sukunimi, jos edelleen puhutaan kohdehenkilön sanoista tai tekemisistä. Vasta tämän jälkeen voidaan viitata esimerkiksi pronomiinilla *hän*. Tämä on jälleen lukijalle selvin tapa. Jos aineistoa on kappaleessa käytetty, siihen on hyvä viitata sukunimellä esimerkiksi kerran kappaleessa.

Pitää suosia omin sanoin kertomista eli epäsuoraa referointia, esimerkiksi *jonkun mukaan tai mielestä* -rakennetta.

1. Kun kertoo omin sanoin, tulee osoittaneeksi, kuinka on ymmärtänyt lukemansa. Jos lainataan suoraan eli otetaan sanatarkkoja lainauksia liikaa, voi syntyä epäily, onko luettua oikeasti ymmärretty.

Suoria lainauksia käytetään,

1. kun jokin asia on aineistossa sanottu niin hienosti tai osuvasti, että siitä katoaisi jotain oleellista omin sanoin kerrottaessa,
2. kun lainataan puhekielisiä sanoja, murretta tai slangia,
3. kun aineistosta tahdotaan poimia esimerkeiksi yksittäisiä ilmauksia tai käytettyjä sanoja. Tällöin jokaisen sanan ympärille lisätään lainausmerkit: *Heikkilä puhuu tekstissään mielenosoittajista ”ekoterroristeina” ja ”lapsellisina huuhaulijoina”.*

Kun käyttää suoria lainauksia ja johtolauseita, **on pyrittävä luomaan vaihtelua johtolauseissa** esimerkiksi muuttelemalla verbiä: *kirjoittaa, sanoo, toteaa, väittää, epäröi, väheksyy, liioittelee* jne.

Välimerkkien paikka suorien lainausten yhteydessä:

1. Jos lainausta edeltää johtolause (=johdattaa lainaukseen) ja kaksoispiste, päättävä välimerkki tulee lainausmerkkien sisäpuolelle: *Heikkilä kirjoittaa näin: ”Nämä mielenosoittajat ovat ekoterroristeja ja torille kokoontuvat vain lapselliset huuhaulijat.”*
2. Jos lainaus on ennen johtolauseita, piste jää pois lainauksesta ja pilkku tulee lainausmerkkien ulkopuolelle: *”Nämä mielenosoittajat ovat ekoterroristeja ja torille kokoontuvat vain lapselliset huuhaulijat”, Heikkilä kirjoittaa.*
3. Jos lainaus on ennen johtolauseita ja lainaus päättyy huuto- tai kysymysmerkkiin, merkki jätetään osaksi lainausta. Pilkkua ei lisätä lainausmerkkien ulkopuolelle: *”Nämä mielenosoittajat ovat ekoterroristeja ja torille kokoontuvat vain lapselliset huuhaulijat!” Heikkilä kirjoittaa.*
4. Jos lainaus on osa omaa virkettä, eikä edellä ole kaksoispistettä, päättävä välimerkki tulee lainausmerkkien ulkopuolelle: *Heikkilän sanoin ” – – mielenosoittajat ovat ekoterroristeja ja torille kokoontuvat – – lapselliset – –”.*

Kaksoispiste on yhtä voimakas välimerkki kuin piste. Sitä ennen on oltava predikaatti, jotta sitä voisi käyttää. Kohdassa 4 ei tästä syystä voi käyttää kaksoispistettä.

Jos suorasta lainauksesta jättää jotain pois mistä tahansa kohdasta (alusta, keskeltä, lopusta) ennen päättävää välimerkkiä, tämä on osoitettava lukijalle **kahdella ajatusviivalla**.

Jos suoraan lainaukseen pitää tehdä muutoksia, esimerkiksi muuttaa alkukirjaimen kokoa isoksi tai pieneksi, jotta oman tekstin oikeinkirjoitussäännöt eivät rikkoonnu, käytetään hakasulkeita muutoksen merkinä: *Heikkilän sanoin ”[n]ämä mielenosoittajat ovat ekoterroristeja – –”.* **On huomattava, että kaksoispisteen jälkeen lainaus tulee isolla alkukirjaimella.**

Jos kirjoittaja tahtoo tehdä täsmennyksen, lisäyksen tai kommentoida suoran lainauksen sisältöä, se tehdään hakasulkeissa, jotka jälleen osoittavat, että kirjoittaja on poikennut alkuperäisestä tekstistä: *Heikkilä kirjoittaa näin: ”Nämä mielenosoittajat [7.5.2000 torilla olleet] ovat ekoterroristeja – –.”*

Jos suoraan lainattavan pohjatekstin kohdassa on jo valmiiksi lainausmerkit, ne muuttuvat puolilainausmerkeiksi: *Opettaja käyttää ohjeissaan esimerkilausetta, jonka mukaan ”Heikkilä puhuu tekstissään mielenosoittajista 'ekoterroristeina' ja 'lapsellisina huu hailijoina’”.*

Jos virke koostuu johtolauseesta, jota seuraa kaksoispiste ja suora lainaus, lainauksen jälkeen virkettä ei saa enää jatkaa pilkulla. Lainauksen jälkeen aloitetaan uusi virke, jotta rakenne ei mene tökeröksi.

Runojen ja sanoitusten lainaamisen poikkeukset:

*Talvisin liikkuvat äänettä jään alla,
pakkaskuutamo ei pääse loistamaan läpi.*

*Kuiskivat yksinäiselle hiihtäjälle
railojen kautta*

tule tule tule –

Heli Slunga, kokoelmasta *Jumala ei soita enää tänne* (Minerva, 2008)

Runo on muodoltaan tiivis kokonaisuus, ja siinä kaikilla kirjoittajan tekemillä valinnoilla ajatellaan olevan korostuneen tarkka merkitys. Siksi lainaamiseen liittyy myös muutamia erityisiä sääntöjä.

1. **Jos runosta lainatussa säkeessä ei ole päättävää välimerkkiä, pistettä ei lisätä lainausmerkkien sisäpuolelle**, ettei synny mielikuvaa, että piste on osa runoa: *Slungan runossa on uhkaava tunnelma: ”Kuiskivat yksinäiselle hiihtäjälle / railojen kautta”.*
2. Kun suorassa lainauksessa on **sanoja useammasta kuin yhdestä säkeestä, tulee säkeiden väliin vinoviiva**. Näin on kohdan 1 esimerkissä. Lukija saa tietää, miten runo on jaettu säkeisiin alkuperäisessä tekstissä.
3. Jos suorassa lainauksessa on **sanoja useammasta kuin yhdestä säkeistöstä, tulee säkeistöjen väliin kaksi vinoviivaa**: *Slungan runossa vaanii vaara: ”Kuiskivat yksinäiselle hiihtäjälle / railojen kautta // tule tule tule –”.*

Suosituksena on, ettei kolmea välimerkkiä tule lainatessa peräkkäin. Sääntö pätee aina lainatessa. Joskus siltä ei voi välttyä, mutta useimmiten asia on kierrettävissä toisenlaisella virkerakenteella: *Slungan säkeissä ”[k]uiskivat - - hiihtäjälle / railojen kautta // tule tule tule –” vaanii vaara.*